

תדפיס מספר אחרים אומרים

שיטתם האחת של "אחרים אומרים"
בחמישים ותשע סוגיות בש"ס
ע"פ תירוץ כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע

אחרים אומרים

לביאור התירוץ המופלא שאמר הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש נבג"מ זי"ע

בי"ט כסלו תשל"ב

מאת אליהו מאיר אליטוב

בעמח"ס דעתן עלך בבא קמא, משנתו של הרבי מליובאוויטש, רמב"ם פרדס המלך.

כל הזכויות שמורות למאיר אליטוב הרבי מזווייהיל 16/3 ביתר עילית ארץ הקודש.

לרכישת הספר ושאר ספריו של הרב אליטוב lubavitchtorah.com

עימוד ועיצוב:

טל: +972 (0)8-8502771

www.chazak.co.il

office@chazak.co.il

חזק הוצאה לאור בע"מ

על סף מפתנו של התירוץ הנעלם

תירוץ מופלא בעמקותו ועצום בממדי השלכותיו על פני כל הש"ס, אמר הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקל"ה נבג"מ זי"ע בשיחה משנת תשל"ב והעניק ללומדים את מפתח ההבנה ליסודה של הסברה האחת בחמישים ותשע סוגיות הפזורות על פני כל הש"ס כולו, והוא מסוג התירוצים שאחרי שנלמדו מבין הלומד לאלתר שלא בא לתרץ הקושיא למקומה בלבד, אלא גם לגלות יסוד גדול עליו עומד בנין תלמודי עצום ממדים הנותן טעם ומפעפע בכל מסכתות הש"ס, לא זאת אלא אף זאת שגם מוסיף ומחדש לפחות כלל גדול אחד המצטרף ונעשה מעתה אחד מכללי הש"ס ממש¹.

בחמישים ותשע² מקומות בש"ס נחלקו "אחרים" עם החכמים; בחמישים הלכות, בשבע אגדות ופעמיים בפירוש המקראות, ככולן מגלה תירוץ את הסברה האחת המצויה ביסודן, אף שאין כל קשר לכאורה בין כל הסוגיות השונות הפרוסות על פני מסכתות הש"ס ועוסקות בנושאים שונים ומגוונים.

מעומק תירוץ ומגודל היריעה עליה הוא מתפרס, ניצבת ועולה דמותו של הרבי לעיני הלומדים במלוא תפארתה שהוא כ"עוקר הרי הרים" וכ"סיני" גם יחד, כי אינו מסתפק בעמקות תירוץ המופלא לקושיא שבסוף מסכת הוריות, אלא שבתוך כך גם מחדש כלל עצום המגלה פשט חדש בעשרות סוגיות

1. עיין למשל הביאור להלן סעיף לו.

2. "אחרים" מוזכר בתלמוד הבבלי שמונים פעמים ומתוכם הובאו עשרים ואחת הלכות פעמיים או יותר. בניקוי אלו, נמצאו חמישים ותשע הלכות המובאות בש"ס בבלי בשם אחרים. בנוסף, ישנו ספק בהלכה אחת שבמסכת ביצה (דף ט:). בענין טלטול סולם השוכן ביו"ט "אחרים אומרים משום רבי דוסא אף מדדין בוי" האם אחרים זה הוא רבי מאיר או שהם תנאים אחרים החולקים על פירוש של ת"ק את דברי רבי דוסא שהרי מצד מרחק הדורות שביניהם אי אפשר ששמע רבי מאיר הלכות מפי רבי דוסא, ולשיטתם נמצאו רק חמישים ושמונה מקומות בהם הוזכר רבי מאיר בשם אחרים.

בש"ס כשהוא מבהיר את שיטתו המיוחדת של רבי מאיר בכל המקומות בהם קנסוהו להיקרא "אחרים" שאת כולן אמר מתוך אותה סברה שמכוחה חשב להדיח את רשב"ג מנשיאותו, וכיון שעל הסברה קנסוהו לכן, בכל מקום שאמר דין שזוהי הסברה שביסודו, שם קנסוהו להיקרא "אחרים", ונדמה התירוץ הזה על הלומד ככזה הנאמר מתוך הגבול הדק שבין גאונות שלא בנמצא, ובין רוח הקודש של ממש.

פלא גדול הוא, שהיה התירוץ הזה כגנוז וכנעלם מעיני הציבור משך חמישים ושלוש שנים מאז שנאמר, ואף בקרב לומדי תורתו העוסקים בלימוד שיחותיו כמעט ולא נודע, ובוודאי שלא עסקו בפירושו ולא הביאוהו אחר כבוד אל עולם התורה המתעורר לאחרונה מהסער הגדול שהיה כרוך בהנחלת תורתו של הרבי לעולם ומבין אל נכון היום יותר מתמיד את גודל יקר תפארתה, והלא התירוץ הפלאי הזה נאמר בי"ט כסלו תשל"ב והודפס בלקוטי שיחות³, כהדרן למסכתות בכורות והוריות, בעברית, וכשיחה מוגהת לכל דבר וענין. בנוסף, צא וחשב את מספרן של הסוגיות ששזר בו הרבי בחוט השני של הסברה האחת שהן הרבה יותר מסך כל המחלוקות שביאר הרבי בכל אחת מהשיחות שאמר "לשיטתיהו" של תנאים ואמוראים.

גדולה הפליאה שבעתיים מתוך ההבנה שבתירוץ המופלא הזה יש כדי להסעיר את מימיו של ים התלמוד ולהכות גלים בחמשים ותשע מסוגיותיו, ופשיטא שיש בו כדי להעיר לבבות להאיר עיניהם של יושבי בתי המדרשות שבכל העולם ולהעסיק דור שלם של מוחות לעיון ולהתבוננות בבנין התלמודי המפואר שהוא מציב בפני הלומדים ביודעם מכאן ולהבא, שבכל מקום בו יפגשו אמרה או הלכה משמם של "אחרים" יש להם להטות את אוזן הלב ולפקוח את עין העיון כדי לגלות בו את אותה סברה ייחודית שחידש הרבי ושזרה כחוט השני בכל המקומות הנ"ל. ולא עוד אלא שבסוגיות רבות שבו, מתוך ביאור סברה האיכות, כמו נפרצו גבולות הסוגיא גם אל ביאורן של הסוגיות הסמוכות לה כפי שיתבאר.

3. חלק י"ב עמוד 120 ואילך.

”הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה שבהיכל”⁴ וגם התירוץ המופלא הזה שהיה כגנוז משך שנות דור ויותר, אף שהיה מונח זה מכבר בארון הספרים העמוס והנכבד עד מאוד של ליובאוויטש, צריך היה למזל, לסיעתא דשמיא, ולעת בא מועד התגלותו, ואף שאין אנו מבינים סיבת העלמותו מהעין אולי יש לדרוש לה סימוכין מתולדותיו של בעל המעשה עצמו התנא הגדול רבי מאיר שנגנז שמו מהלכות רבות שאמר, כי מלבד זאת שהעלימו את שמו מחמשים ותשע ההלכות הנ”ל, צא וחשב את כל הלכות הרבות שנגנז שמו מהם תחת הכלל ”סתם משנה רבי מאיר” או בחסות הנוסח המיוחס לרבי יהודה הנשיא, שאמר לשמעון בנו ”משום רבי מאיר אמרו”⁵ אחר שתמה זה בפניו ושאל: ”מי הם הללו שמימיהם אנו שותים ושמותם אין אנו מזכירים”. גם כשכבר הזכירוהו במשניות ובברייתות בשם ”אחרים” תמיד נדחקה דעתו ונשנתה אחרונה בסדר דעות התנאים⁶.

כמה סיבות עולות במחשבה מתוך הדברים שמצינו בש”ס, אם מפני שהיה בן גרים⁷, או משום שלא ירדו חכמים לסוף דעתו⁸, או משום שחשבוהו החכמים לקנתרן ואף בקשו לאסור כניסת תלמידיו לבית המדרש ”מפני שקנתרנין הם”⁹, ועד לטעם המוזכר במעשה נורא ההוד¹⁰ ומגלה שכמעט ונגזרה שתיקה על רבי מאיר אף לעולם הבא: ”רבה בר שילא מצאו לאליהו אמר לו מה עושה הקב”ה אמר לו אומר תורה מפי כל החכמים ומפיו של רבי מאיר לא אומר, א”ל מפני מה, א”ל משום שלמד תורה מפי אחר, אמר לו ומה בכך רבי מאיר רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק, אמר לו עכשיו הוא אומר: מאיר בני אומר”.

סיפור המעשה כשלעצמו תמוה ופשוטו סתום ומוקשה, וכי יעלה על הדעת שיתקפת כל עמלו של רבי מאיר בתורה על שלמד תורה מפי אחר. אמנם

4. זחר נשא קלד.

5. הוריות יד, א.

6. וכתב רש”י שהוא מפני שהחמירו אחרים והמשנה נכתבה בדרך לא זו אלא אף זו.

7. גיטין דף נו עמוד א.

8. עירובין יג :

9. קידושין נב :

10. חגיגה טו :

מצינו "תלמיד שגלה שמגלין רבו עמו"¹¹ אולם היכן מצינו רב שסרח שמגלין שם תלמידו מההלכות שאמר, והלא "אפילו ת"ח אע"פ שסרח אין תורתו נמאסת"¹² ומדוע נמתחה מידת הדין על תלמידו אף שלא דבק בו אפילו סרח סירחנתו של סרח רבו ולאידך, אם זהו ענשו היאך "חזר בו" כביכול הקב"ה בגלל הטענה של "מה בכך" ובפרט שגם תוכנה של טענה גופא טעמא בעי', ומה "חידוש" יש בה לפני הקב"ה¹³, וכי יש דבר הנעלם ממנו

11. רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פ"ז ה"א.

12. חגיגה שם.

13. ותיירץ בעל הבן איש חי הק' זי"ע שכיון שפסק כך ביי"ד של מטה נפסק הדבר גם למעלה, וזי"ע שהרי לא מצינו ביי"ד של יחיד חוץ מרבה בר נחמני שהעיד על עצמו "אני יחיד בנגעים כו" (בבא מציעא פו.). ובביאור דבריו הק' יש לומר: כיון שאלוהו הנביא שייך לענין הגאולה ולמשיח (שהרי הוא המבשר על בואו ג' ימים קודם התגלותו ובספר חיים שאל למרן הרב החיד"א ע"פ תיו"ט סנהדרין פ"א מ"ג כתב שאלוהו ומשיח יגיעו כאחד) והרי משיח הוא "עני ורכוב על החמור" שע"פ ביאור כ"ק אדמו"ר זי"ע (לקו"ש ח"ג שיחה לפרשת וישלח) ענינו שרכוב על החומר שבעולם ומגלה איך נמצאת האלוקות גם בחומר ובבחינות הכי תחתונות (שהוא הפירוש לתיאור הנביא את פעולת משיח – "והדריך בנעלים" (ישעי' יא, טו) היינו שיגלה את האלוקות הנמצאת גם בבחינות הכי תחתונות שהם אפילו למטה מה"עקב" שבאדם – נעלים), והרי הוא עניינו של אחרים – אותיות מאיר בתוספת ח' – כי המספר שבע מורה על הטבע ושמונה מורה על מעל לטבע שזהו עניינו של אחרים גלות בכל דבר את הצורה והפנימיות של החומר – ולכן משתמש רבא בר שילא דווקא בטענה "רבי מאיר רימון מצא תוכו אכל קליפתו זרק" שהיתה טענה ניצחת לעניינו של רבי מאיר ולכן נענה לו הקב"ה אף שבוודאי ידע הטענה גם קודם ואין דבר הנעלם ממנו כו' כי אליהו הנביא הוא ערב על הגאולה כדלקמן.

והנה רבי מאיר עצמו שייך לענין הגאולה העתידה ולבנין הבית השלישי שהוא (גם) תיקון לחורבן הבית הראשון והשני. שהרי רבי מאיר היה בן גרים ומבני בניו של נירון קיסר רומי (גטין נ"ו). והנה כל גדולתה של רומי נוצרה מנישואי שלמה המלך לבת פרעה – כדאיתא בגמ' – "בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גביראל ונשץ קנה בים והעלה שרטון ועליו נבנה כרך גדול שברומי" (סנהדרין כא.) ונמצא רבי מאיר מתקן החטא שלשמה שגם על כורבן הבית שעל כורחך אתה אומר ר"מ צאצא לשלמה המלך ומזרע בית דוד שהרי איתא בירושלמי (כלאיים ט, ג) שקודם מיתתו ביקש ר"מ שיתנו מטתו על שפת היס ויאמרו לבני ארץ ישראל "הנה משיח שלכם" ואיך יתכן שיהיה משיח והלא משיח מזרע בית דוד ורבי מאיר בן גרים היה, ונ"ל שהיה נירון קיסר מבית פרעה או מאחת מנשיו האחרות של שלמה ונמצא ר"מ מבני בניו ומזרע בית דוד. ולכן דווקא אליהו הנביא שהוא ערב על הגאולה נושא ונותן בדין התורה להתרתו של רבי מאיר, שהרי חמש פעמים נכתב שמו של יעקוב אבינו מלא ואליה חסר שלקח האות וא"ו ערבון מאליהו הנביא שביא הגאולה לבניו, והמספר חמש מורה על התורה – חמשה חומשי תורה (כנוסח הפיוט חמשה מי יודע) וידוע שוא"ו עניינה המשכה מלמעלה למטה כי אליהו הנביא יבשר על משיח בזכות גילוי והמשכת סודות התורה למטה שהם "טעמי ההלכות" שדרש רבי מאיר (יודע טעמי ההלכות" – רש"י סוף הוריות).

והנה, חטאו של שלמה המלך שבגללו נולד כרך גדול שברומי הוא בטעמי ההלכות שהרי הגמ' אומרת (סנהדרין כא.): שזה שלא נתגלו טעמי ההלכות הוא לפי ששתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם (שלמה המלך) "כתיב לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו אמר שלמה אני ארבה ולא אסור וכתוב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו וכתוב לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה ואמר שלמה אני ארבה ולא אשיב וכתוב ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף כו"י. היינו שבגלל דרישת טעמי ההלכות נשא את בת פרעה שעבדה ע"ז ובעוון ע"ז נחרב הבית הראשון, וממנה גם נולד רומי שהחריב הבית השני. אבל בזמן הגאולה העתידה עתידים להתגלות טעמי ההלכות כמו שדרשו חז"ל ע"ה"פ "ישקני מנשיקות פיהו" (שה"ש א.א.) שהו"ע טעמי ההלכות שעתיד הקב"ה לגלות לישראל. ומה שניתן לשלמה המלך האפשרות לדרוש בשתי ההלכות היחידות בתורה שהובאו עם טעמיהן ושניהם חיובי המלך בלבד, הוא משום שהיה בן

או טענה כלשהי הנסתרת מנגד עיניו ח"ו, ומדוע דווקא אליהו הנביא הוא זה "המושך בחוטים", נושא ונותן, מכניס והמוציא בדיון שכל כולו סוד ומסתורין להתרת רבי מאיר מחבלי גניזתו, והלא מצינו תנאים מתקופתו של רבי מאיר השוטחים תחינתם ובקשתם בפני הקב"ה כמו רבי ישמעאל בן אלישע - רבו של רבי מאיר ובן זמנו שהעיד בעצמו "ראיתי אכתריאל י-ה' צבאות . . אמר לי . . אמרתי לו כו"¹⁴, או רבה בר נחמני הנושא ונותן ומתעלה לדרגת המכריע במחלוקת קוב"ה עם מתיבתא דרקייעא¹⁵ ומדוע דווקא אליהו הנביא שחי בתקופת הנביאים דורות רבים לפני כן הוא המדבר לפי הקב"ה בזכות

לקב"ה שהבטיח עליו לדוד אביו "הוא יהיה לי לבן ואני אהיה לו לאב כו" (שמואל ב' ז, יא). ו"ברא כרעא דאבוה" ולכן דווקא אליהו הנביא מבשר הגאולה הוא הנושא ונותן להתרתו של רבי מאיר מהשתקתו שהרי ר"מ היה עוקר הרים – "יודע טעמי ההלכות" ומה שהושתק היה בגין החטא דשלמה וצריך לו אליהו הנביא לשם מילוי שליחותו עליה הוא ערב, ונמצאת התרתו סימן לתיקון החטא הכרוך בטעמי ההלכות ומשיתוקן חטא זה יתוקן החטא שגרם חורבן שני בתי המקדש ומלכות בית דוד. ולכן היה הקב"ה אומר תורה מפני כל החכמים ולא מפיו של רבי מאיר כיון "שלמד תורה מאלישע בן אבוה" (לא בגלל התורה שלמד מרבו שהרי "אפילו ת"י שסרח אין תורתו נמאסת" אלא משום שלמד תורה באותו האופן שהתיר לו הלימוד מפני רבו "איכות" – "רימון מצא תוכו אכל כו"). אבל אחרי הדין תורה אמר הקב"ה לבסוף: מאיר בני אומר כי גם הוא מעתה "ברא כרעא דאבוה" ונמצא רבי מאיר בנו מותר בגילוי טעמי ההלכות ולכן דווקא הלשון "מאיר בני" מתירו מהשתקתו.

לכך נתכוון בעל הברן איש חי הקי' ז"ע כי מרגע שהסכים לכך הקב"ה נעשה בית דין של שלושה שצרפיהו אליהו הנביא ורבה בר שילא שהרי כבר מצינו ששתפחו לקב"ה לדין תורה במכירת יוסף (פרש"י בראשית טז, ג). ולהעיר שהריגת עשרה הרוגי מלכות בזמן חורבן בית שני – חורבנו הרוחני של עם ישראל - היה בעון מכירת יוסף (כמפורש בחזרת המוסף של יוה"כ). וגם הוא תיקון גדול על שמצרפים עתה את הקב"ה לבית דין המתיר אסורים ולא להיפך כביוסף שנמכר לעבד והיה אסור בבית האסורים כי אין לך בית מאסר גדול יותר לחכם מהשתקתו. ובוה יובן מדוע לא ביקש רבי ישמעאל בן אלישע את התרת רבי מאיר כי היה בעצמו מעשרה הרוגי מלכות ונוגע בדבר, וגם רבה בר נחמני שהיה יחיד רק בעיני נגעים ואהלות לא יכול היה להזכיר ענין רבי מאיר ש"היה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים כו". ורק רבא בר שילא שאמר "מאי וטהר טהר יומא" (ברכות בתחילתה) היינו שיש טהרה שאינה תלויה במעשה האדם – טהר גברא - יכול היה לטעון הטענה לזכות רבי מאיר.

והנה, בביאורו המופלא של הרבי למעשה הדין תורה דרבה בר נחמני, קוב"ה ומתיבתא דרקייעא כולו (לקו"ש ח"י עמוד 64 ואילך) ביאר שם בין השאר שכשאנו אומרים "הלכה כדברי המכריע" (שבת לט, א). אין הפשט שהדעה השלישית היא כמו הראשונה או השנייה ושניהם יחד מכריעות את השלישית, אלא שנתגלה שהיא כוללת את שתי הדעות ולכן הלכה כמותה. וזהו שאמר רבה בר נחמני "טהור טהור" שהיא לא הסכמה ל"דעת" המתיבתא דרקייעא, אלא שהיא דעת נוספת הכוללת בתוכה את שתי הדעות כי המשך בחינת "יחיד" ("אני יחיד בנגעים כו") של הקב"ה כאן בעוה"ז עיי"ש.

וכשם שבפסק דין ההוא היה רבה בר נחמני בעולם הזה והקב"ה ומתיבתא דרקייעא - בבית דין של מעלה, ומשהכריע רבה בר נחמני כדעת המתיבתא דרקייעא הצטרף עמהם לרוב בית הדין נעשה ממילא הקב"ה חלק מהבית דין שפסק ההלכה "טהור טהור" כדעת רבה בר נחמני, כך הדבר גם כאן והגם שרבא בר שילא היה אחד בעוה"ז והקב"ה ואליהו הנביא למעלה, משנפסק הדין כמותו, נתגלתה כאן בעוה"ז עומק דעתם שגם הקב"ה ואליהו הנביא שהיא כדעת רבא בר שילא שבעוה"ז, ולכך נתכוון בעל הברן איש חי בדברי קודשו שפסקו כך גם למטה.

14. ברכות ז, א.

15. ב"מ דף פ.

הוצאתו של רבי מאיר ממאסר ההעלמה. ומה טעם הותר רבי מאיר דווקא בלשון שאמר הקב"ה "מאיר בני" והרי יכול היה אליהו לומר שעכשיו אומר הקב"ה תורה גם מפי רבי מאיר כפי שאומר מפי כל החכמים, כל אלה ועוד, משאירים את סיפור המעשה הנורא שסופו בשורה גדולה, כפרשיה סתומה הצריכה עיון גדול.

כך או כך, שמו של התנא הגדול רבי מאיר, זה "שלא יכלו חכמים לעמוד על סוף דעתו"¹⁶, נגנזו אמנם מהלכות רבות שאמר, אבל ההלכות עצמן לא נגנזו וכולן שוכנות כבוד ונוהרות בחזיון הגיונו על דפי הש"ס הרבים, ואף במקומות שבהם קנסוהו להיקרא אחרים, שוכנת כבוד עומק לפנים מעומק שיטתו המכרעת כל דבר על צד האיכות והצורה שבו. כנגד זאת זכה רבי מאיר למה שלא זכה בו אף תנא מלפניו ולאחריו, שהקב"ה בכבודו ובעצמו אומר תורה מפיו תוך שמקדים ומכריז "מאיר בני אומר".

השיר והשבח לתנא הגדול רבי מאיר בעל הנס גם בגין הנס שנעשה לו להיותו כבנו יחידו של הקב"ה, אולם הלב הומה ברגשי הכרת הטוב אף לסנגורו הגדול הטוען לגאולתו ממאסר ההשתקה, אותו הלב המסרב להשתיק את הקול הלוחש בו ומייחל דרוש - דרשת "מידה כנגד מידה" לנוכח מתנת פתחון הפה הגדולה שהוענקה לו לרבא בר שילא - בעל טענת ה"מה בכך" - שנתעטר בכתר חתן בראשית של התלמוד הבבלי ונתכונן כאמורא הראשון המוזכר¹⁷ על דפי הש"ס¹⁸ באמרתו "מאי וטהר וטהר יומא" שהיא המידה שמדדו לו מלמעלה כנגד לימוד הזכות שהשמיע בעד פתחון הפה לרבי מאיר ולפדיית נפשו ממצבת אלמוניותו, והוא עצמו כמו מכיר מיד בגודל השעה שנזדמנה לו משמים ומנצלה להרחבת תחומה של טהרה מ"טהר גברא" שדרש ברבי מאיר ל"טהר יומא" שיפה כוחה לטהרת העולם כולו.

כתולדותיו של בעל המעשה, כך גם התירוץ המופלא הכרוך בו ובקנס שקנסוהו לגניזת שמו, היה אמנם כגנוז ונעלם מעיני ציבור הלומדים במשך שנים רבות אבל עתיד להכות שורש וליסד שיטה בעולמה של תורה ולשכון כבוד בלבבות יושבי בתי המדרש ולבטח ימצאו עוד רבים העוסקים בו

16. עירובין יג.

17. ברכות ב.

18. ואף היחיד באותו הדף.

ומוצאים פשט חדש ופירוש נוסף להוכחת משכנה של הסברה המיוחדת שגילה הרבי בעומק ההלכות בהן נקרא רבי מאיר בשם "אחרים".

ההדרן והתירוץ

בהדרן שאמר על מסכתות בכורות והוריות¹⁹, דן הרבי במעשה שהובא שם אודות רבי מאיר שביקש להדיח את רשב"ג מהנשיאות, וכיון שידע שרשב"ג "לא גמר" מסכת עוקצין אמר לרבי נתן שלמחר יבקש מרשב"ג לדרוש במסכת זו, וכשיתברר שאינו יודע יעבירוהו מהנשיאות ("נימא לי" גלי עוקצים דלית ליה וכיון דלא גמר נימא ליה מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלותיו, נעבריה והוי אנא אב"ד ואת נשיא")

כשנודע לתלמיד בית המדרש - רבי יעקב בן קרשי - שלמחר עלולים לבייש את הנשיא, הלך ושנא מסכת עוקצין כנגד עלייתו של רשב"ג ("אזל יתיב אחורי עיליתיה דרשב"ג פשט גרס ותנא גרס כו") ולמחרת, כאשר הגיע לבית המדרש ונתבקש לדרוש במסכת עוקצין דרש בה באופן מושלם, ואת רבי מאיר קנסו בשל כך להקרא "אחרים" ושלא תקראנה בשמו ההלכות שאמר, ובלשון הגמ' שם: "קנסוהו לרבי מאיר ולר"נ שלא נימרו שמעתא משמיהו - אסיקו לרבי מאיר אחרים ולרבי נתן יש אומרים".

וידועה השאלה, מאחר שקנסוהו להקרא אחרים מדוע נקרא כך רק במיעוט מקומות בש"ס, וברוב המקומות המשיך להקרא בשמו - רבי מאיר, והלא קנסוהו לכאורה להקרא "אחרים" בכל אמרותיו והלכותיו, וידוע גם התירוץ²⁰

19. לקוטי שיחות חלק יב עמוד 120.

20. תוס' ד"ה אחרים הוריות יב.

שבהלכות שאמר קודם העובדא הנ"ל המשיכו לקרותו רבי מאיר ובכל ההלכות שאמר אחר המעשה והקנס שקנסוהו, קראוהו "אחרים".

בהדרן הנ"ל מקשה על תירוץ זה²¹ שדוחק לומר שכל המשניות הרבות בהם הוזכר ר"מ הוקבעה נוסחתם קודם העובדה הנ"ל ואילו רק מיעוט הלכות אלו נאמרו אחר העובדה ובפרט שבמשנה המובאת בסוגיא זו עצמה בתחילה איתא דברי ר"מ ואח"כ אמרו משום ר"מ²².

קודם שיאמר את תירוצו המופלא המבאר גם את כל מעשה נסיון ההדחה התמוה ומאיר אותו באור של הבנה מחודשת, הולך הרבי אצל סיום מסכת בכורות ומוכיח שיטתו המיוחדת של ר"מ מדין "אחד עשרה שקראו עשירי" במעשר בהמה שקרב על המזבח לא מצד היותו תמורה כי לדעתו "אילו היה תמורה לא היה קרב"²³ אלא שהתורה חידשה שקדושתו של האחד עשרה שקראו (בטעות) עשירי אינה מצד (כמות ה) קרבה לעשירי - "מה הוא (עשירי) אינו מקודש אלא בסמוך"²⁴ (פרש"י: "שאיין לך סמוך בו יותר מבגופו") אף טעותו אינה מתקדשת אלא בסמוך" - אלא שיש באחד עשרה אותה "איכות" של קדושת מעשר כמו של העשירי ולכן יכול להקריבם מצד קדושת מעשר שבהם ולא מצד שהם תמורה²⁵, ונמצאה שיטת ר"מ שהאיכות (הקדושה העצמית) מכרעת, ולא (כמות) הקרבה לעשירי.

ביסוד זה הולך הרבי אצל מסכת הוריות ומפליא לבאר על פיו את המעשה המובא שם על כל פרטיו:

רבי מאיר היה תלמיד חכם "עוקר הרים" כדברי הגמרא בסנהדרין²⁶ "כל הרואה ר"מ בבית המדרש כאילו עוקר הרי הרים וטוחנן זה בזה" ורשב"ג היה סיני. ההבדל שבין סיני לעוקר הרים הוא ההבדל שבין כמות לאיכות

21. וכן הקשה בספר סדר הדורות.

22. מה גם שרבי מאיר בבית המדרש היה תלמיד ולאחר העובדא היה רבי מאיר ולא מסתבר שאת רוב ההלכות אמר בהיותו תלמיד ומיעוט ההלכות (בהם נקרא אחרים) בהיותו רבי.

23. גמי' שם.

24. ולכן אין קדושה בשמיני ובשתיים עשרה כי אין בהם (כמות של) קרבה מספקת לעשירי.

25. עיין אריכות הביאור בהמשך סעיף נ.

26. כד.

כי ה"סיני" שם את הדגש בלימודו על ידיעת כמות גדולה של הלכות ("שהיו משניות וברייתות סדורות לו כנתינתן מהר סיני"²⁷) ופחות על ידיעת עומקן וטעמיהן. וכנגדו, שם עוקר ההרים את הדגש בתלמודו על העמקות "חריף ומפולפל בתורה"²⁸ וזהו גם הקשר עם הסוגיה הסמוכה העוסקת בסיני ועוקר הרים "שלחו לתמן איזה מהם קודם" כי רשב"ג היה סיני ור"מ עוקר הרים²⁹.

ומה שלא ידע רשב"ג מסכת עוקצין אף שהיה "סיני" אין הכוונה שלא ידעה כלל, אחרת איך למד כל עניני עוקצין בלילה אחד, אלא הכוונה ש"לא גמר" עוקצין בדקדוקי וטעמי המשניות שבמסכת זו, וזה שביקשהו "גלי עוקצין" היינו לומר "טעמי הלכות" כדרך עוקר ההרים ומשום כך בחרו במסכת עוקצין דווקא שהרי אמרו במסכת ברכות³⁰ על רב יהודה "כולי תנויי בנזיקין הוה כו' וכי מטי ר"י בעוקצין כו' אמר הויות דרב ושמואל קא חזינא הכא". ופרש"י: "כלומר טעם המשניות הללו קשה עלי וכו'", וכשרצו ר"מ ור"נ להראות חריפותם בעמקי טעמי המשניות וכו' שאלו את רשב"ג בעוקצין.

רבי מאיר שהיה עוקר הרים באופיו ובתלמודו, סבר שנשיא ישראל צריך להיות עוקר הרים - איש של "איכות" ולא סיני - איש של כמות, ובזה מוסבר מדוע חשב בכלל להדיח מנשיאותו נשיא ישראל משולשלת הלל הזקן. ולכן, גם בקנס שקנסוהו להיקרא "אחרים" הטעימוהו לשבח ורמזו על הבנה והשגה "אחרת" שיש בו בר"מ, ואף ש"עוקר הרים" היא מידה ידועה בקרב תלמידי חכמים ובוודאי שהיו בקרב חכמי ישראל עוד עוקרי הרים אלא שמדייק הרבי שלגבי רב מאיר נאמר מה שלא נאמר על אף חכם אחר בש"ס שהיה "עוקר הרי הרים וטוחנן בסברה כו'".

והנה תירוצו של הרבי: הקנס שקנסו את ר"מ הוא על הסברה שהאיכות חשובה יותר ומכרעת את הכמות כיון שבסברה זו ביקש להדיח את רשב"ג

27. רש"י הוריות שם ד"ה רב יוסף.

28. רש"י שם ד"ה עוקר הרים.

29. ועיין ספר "באר שבע" כאן. אלא ששם כתב שר"מ היה סיני ורשב"ג עוקר הרים ומסביר הרבי בשיחה שהוא טעות ו"מוחלפת השיטה" שהרי מפורש בגמרא בסנהדרין כד. שר"מ היה עוקר הרים.

30. כ, א. תענית כד, סע"א ואילך. ושם, שרבה למד עוקצין "תליסר מתיבתא" (ובברכות פרש"י (ד"ה בתליסר): ב"ג פנים), והרי הוא הי' עוקר הרים, כמבואר בסוגיא זו בסוף הוריות.

ולכן, בכל מקום בש"ס בו מופיעה דעת "אחרים" הוא מפני ששם אמר דין שהסברה העומדת בבסיסו היא שהאיכות מכרעת את הכמות.

בשיחות ובהדרגים רבים שאמר הרבי במשך השנים הנחיל לנו ביאורי "לשיטתיהו" רבים ומגוונים ובהם נתבארו הלכות רבות שאמרו התנאים והאמוראים כשהם שזורים על חוט השני של שיטתם הייחודית ובכולם הלך הרבי אל כל הלכה, אמרה או אגדה המובאת בשם וביאר כיצד מתבטאת שיטתם בכל מקום ומקום, ולא עוד אלא שהוא נוסך את חן ההסברה שלו על עמקות העיון שבו, ומבאר גם את הצריכות והחידוש שבכל אחד מהמקומות בהן מופיעה ההלכה וכיצד היא מתאימה לשיטה האחת.

אלא שכאן לא ביאר הרבי את כל המישים ותשע המקומות בהם הובאה דעת אחרים וכמה טעמים עולים על הדעת, אולם בפשטות יש לומר הטעם הפשוט, שביאור כל הסוגיות על סברתן הוא ענין של למעלה ממאתיים וחמשים עמודים, דבר המוציא את ההדרן הנ"ל מכל פרופורציה של תבנית השיחות הרגילה ואף מצריך ספר בפני עצמו³¹ ולכן הסתפק בהבאת מראי המקומות שבהערה בסוף ההדרן הנ"ל³² המציינת לספר "תולדות תנאים ואמוראים"³³ המונה, בערך "אחרים" עשרים וחמשה מקומות בש"ס בהם נזכר רבי מאיר בשם אחרים. אמנם, נראה ברור שבספר לא נמנו כל המקומות כולם שהרי אלו נזכרו בש"ס חמישים ותשע פעמים³⁴ אלא שבזמנו - טרם עידן המאגרים הממוחשבים וכד' היה קשה על כותבי ההדרן וההערות לערוך חיפוש מדוקדק של כולם ופשיטא שתירוצו של הרבי נוגע לכל חמשים ותשעה המקומות כי מנא לן לחלק בזה.

הספר "אחרים אומרים" בא לכל לראש לפרסם תירוצו המופלא של הרבי שאמר בשנת תשל"ב והיה עד עתה כתירוץ הנעלם, ושמא מטעם זה בלבד

31. ובהערה שם כתב "וצ"ע אם צריך שני התנאים או שהאחד דיו". אבל מכיון שבתוכן השיחה דוחה הטעם השני, הרי פשיטא שהטעם הראשון (של איכות וכמות) הוא העיקר, וצ"ע אם צריך גם את השני. וסברת האיכות והכמות נמצאת בוודאי בכל המקומות. וכן הסכים עמי "החוזר" הרה"ח הרה"ג יהודה לייב שפירו שליט"א ראש ישיבת תומכי תמימים מיאמי שכתב השיחה בעצמו.

32. הערה 33.

33. לאהרן היימן.

34. "אחרים אומרים" נזכר בש"ס שבעים ותשע פעמים, אך מתוכם מופיעות כמה וכמה הלכות פעמיים (או יותר) במסכתות שונות, ובניקוי הלכות אלו נמצאו בסה"כ חמשים ותשע הלכות שהובאו בש"ס בשם אחרים.

היתה כדאית כתיבת הספר כולו. אלא שבנוסף, הולך הספר ומבאר אחת לאחת את כל הסוגיות והמחלוקות תוך שמסביר היאך ניבטת מתוכן סברת הכרעת האיכות את הכמות ולא פעם ימצא בו הלומד היבט חדש לכל הסוגיא כולה ואף לסוגיות הסמוכות לו המתגלות באור חדש לנוכח הקשר ביניהם ובין סוגיית אחרים עצמה.

תדע, שהשאלה האם האיכות מכרעת את הכמות או להיפך, נוגעת לכמה וכמה הלכות למעשה, וראה ספר "לקח טוב"³⁵ שם הביא כמה וכמה מקורות והלכות בש"ס בהם הוכיח ששאלת האיכות והכמות היא הגורמת את הדין. גם במשנתו של הרבי מצינו מקומות רבים בהם השתמש בסברה זו וביאר בה גמרות תמוהות לכאורה³⁶. בענין זה מביא הרבי לא פעם³⁷ את שכתב הגאון הרגוצ'בי³⁸ שההבדל שבין איכות וכמות הוא ההבדל שבין חומר וצורה, כי הנותן דעתו על הכמות מחשיב בעיקר את החומר ואילו המחשיב את האיכות נותן דעתו על צורתו.

תורתו הקדושה של הרבי, כיון שהיא מבורכת מעיקרא, ושכינה שרויה על מילה וכל אות שבה, ואף הערה קטנה שבקטנות שלה מלאה השגות תלמודיות כרימון, הרי מכל צד ופינה שלא תפנה בה, היא מביאה ברכה גדולה לעולם בכלל ולעולם התורה בפרט, כנילוס הזוהר העולה לרגליו ומשקה גם מדבריות יבשים וצחיחים של קושיות עתיקות, לישוב בהם תהיות עולם שנתקשו בהם ראשונים ואחרונים.

כך גם בעינינו, מידי דברו בחידושו הגדול וכמו בדרך אגב, מיישב תירוץ של הרבי ענין תמוה אחר שנתקשו בו ראשונים ואחרונים עד שבאו ליישבו

35. לר' יוסף ענגל כלל ט"ו בארוכה. וראה לקוטי שיחות ח"י"א ע' 65 ואילך.

36. עיין למשל ההדרן למסכת עירובין בו ביאר כל הסוגיא ביסוד זה והסביר באורח פלא רש"י תמוה (ק"ה). ד"ה וחכי קאמר ר"ש לת"ק כו'.

37. עיין לדוגמא לקו"ש חלק כ"ד עמוד 95 (הדרן למסכת ר"ה).

38. מפענח צפונות פרק א, ופרק יא.

בדוחק רב, והוא ביאור חמשת המקומות בש"ס³⁹ בהם מופיעות דעות ר"מ ואחרים באותה משנה או ברייתא כחולקות באותו ענין: ברכות ט: , ברכות מ"ז: , סוטה כ"ב, בבא בתרא ט"ו ב. ע"ז סד: ונדחקו חלק ממפרשי הש"ס לומר: "האי אחרים לאו היינו רבי מאיר כו"⁴⁰ אבל התוס' בענין "נולד מהול"⁴¹ כתבו שאין צריך לדחוק כנ"ל אלא שמה שקראוהו אחרים הוא אחרי שחזר בו ממה שאמר קודם (כשנקרא ר"מ).

בכיון זה הלך גם השל"ה כשהוא מרחיבו גם לשאר המקומות וכך כתב⁴²: "אחרים אומרים" רבי מאיר, "ויש אומרים" רבי נתן. והעלו להם אלו השמות משום מעשה שהיה בסוף הוריות (יג ב), שבקשו לזלזל ולעקור כבודו של רבן שמעון בן גמליאל נשיא ישראל, וקנסינהו דלא לימרו שמעתתא משמייהו, ואסיקו לרבי מאיר "אחרים", ולרבי נתן "יש אומרים". וכתב בהליכות עולם (שער א' פ"ג אות א'), והיה קשה למורי החכם נר"ו על זה הכלל קושיא נצחת, שהרי נמצא בהרבה מקומות דתני רבי מאיר ואחרים גבי הדדי בברייתא אחת, בברכות פרק שלשה שאכלו (מז ב) גבי איזהו עם הארץ, דפליגי אחרים ורבי מאיר, וכן במקומות אחרים⁴³.

ולעניות דעתי נראה לתרץ, דלעולם "אחרים" הוא רבי מאיר אף במקום שהוזכר אצל רבי מאיר ופליג, כי אפשר בילדותו אמר רבי מאיר כך, ובזקנתו חזר, וחזרתו היתה בעת שאסיקו שמייה אחרים, ומבואר למבין".

ובהקדים:

בהערה 33 שבסוף השיחה כתב הרבי "וצ"ע אם צריך שני התנאים או שהאחד דיו". היינו שיש לעיין ולברר האם צריך גם לתירוץ של קודם ואחר העובדה, או שהביאור דאיכות וכמות מספיק. וקשה, הרי בגוף השיחה דוחה

39. בראשונים הנ"ל הובאו רק ארבעה מקומות, אולם ישנו מקום נוסף בברכות מז: בענין "איזהו עם הארץ" ועיין הביאור במקומו (סעיף ג' הערה 56) ומדוע לא מנאוהו.

40. תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף ט עמוד ב

41. סוטה יב. ד"ה אחרים.

42. כללי התלמוד (כב) כלל יחסי החכמים תפא. תפב.

43. ומוסיף שם: ומה שכתב הכריתות שנקרא 'אחרים' על שם 'אחר', הוא לכאורה נגד מה שאמרו בסוף הוריות (יג ב), דמשום מעשה שהיה אסיקו שמייה 'אחרים', ואפשר דהא והא איתא, על כן נקרא 'אחרים' לשון רבים.

הרבי עצמו את התירוץ דקודם ואחר העובדה ואיך יתכן לומר שצ"ע אולי צריך גם לו.

ונראה לומר שלשם ביאורם של חמשת המקומות הנ"ל בהם הובאו דעותיהם של ר"מ ואחרים כמי שחולקים זה על זה ונדחקו מפרשי הש"ס⁴⁴ לומר שלא בכל מקום ר"מ היינו אחרים⁴⁵, צריכים אנו לשני התירוצים גם יחד כי בהם יתבאר ענין נפלא וחיידוש עצום שבכל חמשת המקומות הנ"ל רבי מאיר הוא אכן אחרים ואין דעתו חולקת עם דעת אחרים כי ר"מ בצעירותו - קודם העובדה - פסק הדין כמו שהוא מצד הכמות ואח"כ - אחר העובדה - כשנקרא כבר אחרים אמר הדין כפי שהוא מצד האיכות ולא פליגי. ועיין להלן הביאור בכל אחד מחמשת המקומות והיוצא ממנו שלא נחלקו ר"מ ואחרים ואין צריך לדחוק ולתרץ כהנ"ל ואחרים היינו רבי מאיר בכל מקום.

עפ"ז נמצא תירוצו של הרבי עולה בקנה אחר עם פירושו זה של השל"ה הקדוש אלא לפירושם של התוס' והשל"ה חזר בו אחרים מהדין שאמר בצעירותו (כשעוד נקרא רבי מאיר) אבל בהסברו של הרבי את סברת האיכות המכרעת את הכמות, נבוא לידי הבנה מחודשת ונפלאה בכל חמשת המקומות בהם נחלקו כביכול אחרים ורבי מאיר, שבכולן כלל לא חזר בו רבי מאיר מהדין שאמר בצעירותו והמשיך לאחוז באותה סברה ממש, אלא שבצעירותו הביט בכל דין מצד הכמות והחומר שבו ובזקנותו, כשכבר נקרא "אחרים" הביט בו מצד איכותו וצורתו וכקומה שניה של המציאות. בזה יתבאר באורח פלא ממש שאין כל סתירה בסברת הדין שאמר רבי מאיר בצעירותו לזה שאמר בזקנותו כשכבר נקרא אחרים כי אף שדינם מחולק, סברתם אחת (ועיין הביאור בכל אחת מהמחלוקות במקומה).

כאן המקום לציין ולהדגיש את שכבר נכתב לעיל: כל הביאורים לסוגיות השונות לא נאמרו על ידי הרבי אלא שאני ביארתי כפי הבנתי והשגתי בגמרות המדוברות, ואולי יש עוד מקום להרחיב ולבאר הרבה בכל הסוגיות ויה"ר שיהיה בספר זה כדי לעודד לומדי התורה לעיון ולחיידוש בתירוצו

44. עיין תו"ס רא"ש לברכות ט: הנ"ל ועוד.

45. ויש שנדחקו עוד לפרש שנקרא אחרים על שם רבו אלישע בן אבויה - אחר.

המופלא של הרבי ולואי ויצאו עוד ועוד ספרים ובהם חידושים וביאורים
מחודשים לכל הסוגיות הנ"ל.

אלי'הו מאיר אליטוב
י"ט כסלו תהא שנת פדיון התירון
ג"ן שנים לאמירתו מפי קודשו של
הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש נבג"מ זי"ע

לביאורו של המראה מקום הראשון

1. ברכות כט:

"תנו רבנן: המהלך במקום גדודי חיה ולסטים מתפלל תפלה קצרה. ואיזה היא תפלה קצרה:

רבי אליעזר אומר: עשה רצונך בשמים ממעל, ותן נחת רוח ליראיך מתחת, והטוב בעיניך עשה, ברוך אתה ה' שומע תפלה.

רבי יהושע אומר: שמע שועת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם, ברוך אתה ה' שומע תפלה.

רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: שמע צעקת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם, ברוך אתה ה' שומע תפלה.

אחרים אומרים: צרכי עמך ישראל מרובין ודעתם קצרה, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה, ברוך אתה ה' שומע תפלה. אמר רב הונא: הלכה כאחרים."

מעיון קצר בנוסח תפילת המהלך בדרך לשלוש הדעות הראשונות מצינו צד השווה לשלושתן שבכולם מודגשת (גם) התפילה למילוי בקשת האדם: לרבי אליעזר הנוסח הוא: "ותן נחת רוח ליראיך", לרבי יהושע: "שמע שוועת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם" ולרבי אליעזר ברבי צדוק: "שמע צעקת עמך ישראל כו'", משא"כ בדעת אחרים אין מוזכרת כלל בקשת האדם או נחת רוחו, ואף נאמר "ודעתם קצרה".

והביאור בזה: כשהאדם מתפלל ומבקש על צרכיו עיקר תפילתו ובקשתו על ה"כמות" החסרה לו היינו על סך הפרנסה הדרושה לו לקיום עצמו ובני ביתו, ועל סך הדברים אותם הוא צריך לשאר ענייניו, ומוסיף ומבקש שתינתן לו הפרנסה בשפע ובנחת. תפילה שכזו היא בעיקר על הכמות הנדרשת למבקש.

אבל בפרנסת האדם כרוך ענין "איכותי" הרבה יותר שאינו קשור ב"כמות" והוא המביא את האדם לדרגא רוחנית נעלית יותר, שהרי כל מטרת קשיי הפרנסה היא להעמידו על ענין נעלה יותר ע"פ ההסבר⁴⁶ הידוע שקשיי הפרנסה נמשלו ל"מים רבים" השוטפים את האדם אבל גם מטהרים אותו, כי הם המביאים לידי ביטול ו"שבירה" ועושים אותו כלי לקדושה.

תוכן התפילה קצרה שתיקנו אחרים הוא יותר על האיכות (הרוחניות) ופחות על הכמות (בגשמיות) שמבקש האדם, ולכן לא הזכיר בה כלל את רצון האדם והשגתו בצרכיו.

וכך סברו אחרים, שצריך לבקש אדם בתפילתו הקצרה: "מרובין צרכי עמך", היינו לא רק בכמות כי אם בעיקר באיכות, כלומר צרכים רוחניים. "ודעתם קצרה" - כיון שהם עצמם נותנים דעתם על החומר שבפרנסתם ולא על האיכות, כי אינם יודעים האם השפע שהם מבקשים טוב להם אם לאו, ולעתים אינם מבינים שהם עדיין לא "כלים" לשפע שהם מבקשים, ורק אתה הקב"ה יודע באמת מהי מידת "די פרנסתו" של כל אדם כדי לפרנסו כל צרכו בעוה"ז ולהביאו לחיי העולם הבא מבלי שיכשל ח"ו בגלל עושרו והשפע שהוא מבקש, שהרי יש שההתעשרות החומרית מגלגלת את האדם לידי התרוששות רוחנית, וישנם פעמים ש"העושר שמור לבעליו לרעתו"⁴⁷ ועלול להביאו לידי חטא ח"ו.

רבי מאיר שהיה רואה בכל דבר את תכליתו "והיה קורא לסופו של דבר ראשיתו" (ירושלמי סוטה פ"ח) ראה גם בפרנסה את ראשית עניינה ותכליתה שהיא לא רק כלי לקיום החומרי של האדם אלא בעיקר ענין המרוממו לדרגות

46. במאמרי חסידות רבים, לקו"ש חלק א, שיחה א לפר' נח.

47. קהלת ה, יב.

נעלות בעבודת ה'. בהבנה זו יתפרש לפנינו המעשה המסופר במדרש⁴⁸ "רבי מאיר היה לבלר (סופר מעתיק) טוב ומובחר והיה יגע ומשתכר שלושה סלעים בשבוע, והיה אוכל ושותה באחד, מתלבש באחד, ומפרנס בשלישי תלמידי חכמים. אמרו לו תלמידיו: רבנו, בניך מה יהא עליהם? אמר להם: אם יהיו צדיקים יהא להם, כמו שאמר דויד: "לא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם", ואם לאו - מה אני מניח את שלי לאויבי המקום?" כך גרס רבי מאיר קשר ישיר בין פרנסתו של האדם למצבו הרוחני והביט בפרנסה בצדה ה"איכותי" ובצורתה, שהיא כרוכה ומותנת בהיות האדם "כלי" ברוחניות לקבלת השפע החומרי⁴⁹.

לכן, בנוסח התפילה הקצרה של אחרים, לא מוזכרות כלל המילים: "שוועתם", "בקשתם" ו"נחת רוח ליראיך" אדרבא, הדגיש ש"דעתם קצרה", ולכן תיקן לומר: "תן לכל גויה וגויה די מחסורה", היינו כפי שאתה יודע שהוא צריך כדי להחיות עצמו כאן, ולקנות חלקו לעולם הבא כיון שהאדם - "דעתו קצרה" ורק הקב"ה יודע באמת מתי ראוי הוא לפרנסה ברווח, ובאיזה שלב בחייו הפך עצמו "כלי" לברכת ה', שיודע להשתמש בממונו לעבודתו ית' ולקיום מצוותיו.

כשאנו מבארים כך את הברייתא הנ"ל יובן גם הקשר לדברי רבי יהושע שהובאו לעיל "המהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה וכו' בכל פרשת העבור" שפירשם רב חסדא בשם מר עוקבא: "אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשר עוברה יהיו כל צרכיהם לפניך כו', איכא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו בשעה שהם עוברים על דברי תורה יהיו כל צרכיהם לפניך".

שיש להבין בזה מה תוכן עברה (שענינה זעם) לאשה עוברה והכין מצינו זעם הקשור לאשה עוברה, ומה שקשור בה הוא צער כשלון הידוע "צער העיבור" ומנין לחדש שאשה עוברה היא אשה זועמת.

48. קהלת רבה ב.

49. ומה שלא קראוהו כאן אחרים כיון שאינו דין אלא סיפור הנהגתו, ורק בהלכות שאמר קנסוהו להיקרא "אחרים".

אלא שפירוש הדברים כך הוא: כשם שצער העיבור מוליד ענין חדש וחיובי כהולדת הוולד, כך ענין קושי הפרנסה כולו אינו אלא כעיבור שאינו מטרה לעצמו כי אם להוליד ענין חדש היינו יראת שמים וידיעה ברורה שהכל בידו יתברך, ובאותו הרגע ממש שיודע הקב"ה באדם ש"נולד" אצל האדם הענין האמיתי של קשיי הפרנסה היינו "יראת שמים" מיד נרפא מצער הלידה. ומחדש רב חסדא שאפילו בשעת "עברה" של הקב"ה הבאה מצד שיראת שמים של האדם עדין בבחינת עיבור ואין לו זכות לפרנסה "יהיו כל צרכיהם לפניך".

ובא ה"איכא דאמרי" לחדש עוד יותר (בדרך לא זו אלא אף זו) שגם אם יהודים לא נמצאים כלל עדין במצב של עיבור המוליד יראת שמים כי אם במצב שהם "עוברים על דברי תורה" גם אז "יהיו כל צרכיהם לפניך".